

Josefina Salord Ripoll (ed.)

JOAN RAMIS I LA XARXA DE RELACIONS IL·LUSTRADES

Biblioteca Miquel dels Sants Oliver / 57

57

biblioteca
Miquel dels Sants Oliver

Col·lecció impulsada pel Departament
de Filologia Catalana i Lingüística General
de la Universitat de les Illes Balears
i dirigida per Josep Massot i Muntaner
i per Joan Mas i Vives

Josefina Salord Ripoll (ed.)

**JOAN RAMIS I LA XARXA DE
RELACIONS IL·LUSTRADES**

EDICIONS UIB

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT
INSTITUT MENORQUÍ D'ESTUDIS

2021

Universitat
de les Illes Balears

Publicacions de l'Abadia
de Montserrat

Primera edició, juliol de 2021

© Els autors, 2021

La propietat d'aquesta edició és de Publicacions de l'Abadia de Montserrat (c/Ausiàs Marc, 92-98 — 08013 Barcelona), de la Universitat de les Illes Balears (Edicions UIB. Cas Jai. Campus universitari. Cra. de Valldemossa, km 7.5. 07122 Palma, Illes Balears) i de l'Institut Menorquí d'Estudis (Camí des Castell, 28 – 07702 Maó, Menorca).

ISBN: 978-84-9191-182-1 (Publicacions de l'Abadia de Montserrat)

ISBN: 978-84-8384-451-9 (UIB)

ISBN: 978-84-1529-178-7 (IME)

Dipòsit legal: B. 9702-2021

Imprès a Gráficas Rey

Il·lustració de la coberta: «Al·legoria de la fama i el comerç», caixa de l'escala de Ca n'Oliver de Giuseppe Patania i Stefano Cotardi, amb un vers de l'*Eneida* (IV, 175) de Virgili: «Mobilierate viget viresque adquiret eundo», «Prospera amb el moviment i avançant obté les forces». Col·lecció Ajuntament de Maó.

PRESENTACIÓ

Joan Ramis i la xarxa de relacions il·lustrades pren el títol de les jornades organitzades per l'Institut Menorquí d'Estudis, que van tenir lloc els dies 6 i 7 de desembre de 2019, amb motiu de la commemoració del bicentenari de la mort de Joan Ramis i Ramis (Maó 1746 - 1819), la personalitat de referència del grup il·lustrat menorquí al costat d'Antoni Febrer i Cardona (Maó 1761 - 1841) i Vicenç Albertí Vidal (Maó 1786–1859). De fet, aquest edició amplia tant la de les jornades del 1996 arran del 250è aniversari del seu naixement, com la de les dedicades el 1991 a *Antoni Febrer i Cardona i la cultura de la Il·lustració* i el 2010 a *Vicenç Albertí i el teatre entre la Il·lustració i el Romanticisme*.

Els vint-i-cinc anys transcorreguts des de les primeres jornades ramisianes —en què Jordi Carbonell va tractar sobre «la incorporació de Joan Ramis a la historiografia literària catalana», de què ell va ser capdavanter amb estudis i l'edició de la tragèdia *Lucrecia*, l'obra canònica setcentista— permeten avaluar el salt qualitatiu no ja pel que fa a aportacions puntuals sobre la producció literària de Joan Ramis sinó, sobretot, a l'espai que ocupa dins obres de referència de la literatura catalana moderna aparegudes en aquest període: *Literatura i cultura catalanes (segles XVII-XVIII)* (2007) de Pep Valsalobre i Albert Rossich, *Lite-*

ratura catalana moderna (siglos XVI-XVIII) (2011) dels mateixos autors, el volum III del *Panorama crític de la literatura catalana* (2011), dirigit per Albert Rossich, i el volum IV de la *Història de la literatura catalana*, dirigit per Josep Solericens. A més, la tragèdia *Lucrècia* ha estat objecte de dues edicions, l'una (2004) a cura de Jaume Gomila Saura i l'altra (2019) de Pep Valsalobre i Vicent de Melchor, que el 2006 ja havien editat *Arminda*, la segona peça de la trilogia teatral de Joan Ramis. L'edició el 2018 d'*Antigüedades cèlticas de la isla de Menorca*, acompanyada de la traducció anglesa, significa també una fita, en aquest cas pel que fa a la valoració del projecte historiogràfic de Joan Ramis.

I, amb tot, l'avanç de coneixement i de reconeixement de la seva figura, ben integrada en el marc ampli que vaig perfilar al petit volum de síntesi i divulgació *La Il·lustració a Menorca* (2010), és clarament insuficient tant pel que fa a la seva trajectòria vital, històrica i intel·lectual com a l'abast de la seva producció literària i historiogràfica. És per això que amb les *Jornades Joan Ramis i la xarxa de relacions il·lustrades* es va perseguir l'objectiu de fer una passa significativa que posés les bases del futur projecte de confegir una biografia rigorosa i completa de l'escriptor canònic de la literatura neoclàssica i il·lustrada en llengua catalana i del primer historiador modern de Menorca. A diferència de les primeres jornades del 1996, es tractava de posar l'accent en les relacions ramisianes i els referents que contribuïssin a eixamplar el coneixement de la seva trajectòria i la seva obra: la família, les amistats, els membres amb qui va formar part de la Societat Maonesa (1778-1785), l'impacte de l'etapa de la dominació espanyola (1782-1798), les relacions epistolars, la incorporació de nous referents per aprofundir en la lectura de la seva obra.

Així, Josefina Salord aborda per primera vegada l'ascendència social de Joan Ramis gràcies a la localització del *Llibre de Alberans y Certificat de la deposició de mestre Pere Ramis Negociant*, iniciat el 1722 pel seu avi mallorquí i continuat el 1743 pel seu pare Bartomeu Ramis. Després de plantejar una hipòtesi sobre l'emigració mallorquina a Menorca derivada de la Guerra

de Successió, ressegueix el llibre en cinc grans àmbits (els naixements familiars, la casa de l'Arraval, la possessió d'Addaia i de vinyes, l'activitat mercantil a la 'botiga de Pere Ramis' i la comercial i naviliera de Bartomeu Ramis a la dècada dels quaranta), que evidencien el procés d'ascensió social que duu «de l'avi negociant al net burgès». El llibre, a més, conté unes *Cobles fetes lo añ 1755*, ofertes en apèndix pel lligam que es pot establir amb el futur Joan Ramis de les *Poesies burlesques i amoroses*.

L'historiador Guillem Sintès Espasa ens situa ja dins el món del jove doctor en ambdós drets, convertit en professor de futurs juristes del 1767 al 1769, per traçar la relació amb Francesc Seguí Valls fins a la dècada dels vuitanta. El resseguiment de la trajectòria cosmopolita del deixeble li permet oferir-ne les dades biogràfiques més significatives per tal de situar-hi la relació amb el mestre. Així, als anys de formació (1752-1775) entre Menorca, Mallorca, Madrid i Roma se situen l'autorització vaticana perquè Joan Ramis pugui llegir llibres prohibits i la trama de llibres per ser venuts a l'illa, mentre que és durant la seva estada a Itàlia (1775-1777) que Joan Ramis li adreça una carta i un poema original sobre l'amistat, amb referències a Ovidi i a Voltaire, que transcriu i analitza. En conjunt, es tracta d'una aportació destacada per al coneixement tant de Joan Ramis com de les relacions de poder i econòmiques a nivell hispànic i europeu a través de la personalitat aventurera de Francesc Seguí Valls.

Antoni-Joan Pons reprèn el fil de la seva investigació per aprofundir en el que anomena *la repressió subtil* patida per Joan Ramis arran de la conquesta espanyola del 1782. Analitza, primer, els seus intents frustrats per fer-se un lloc reconegut en l'administració espanyola fins a la seva renúncia el 1796, cosa que evidencia els límits del nou poder a l'hora d'integrar l'elit il·lustrada, tot i els encàrrecs rebuts d'informació sobre la història i la realitat menorquins, que el van acabar conduint al seu propi projecte historiogràfic, materialitzat a les primeres dècades del segle XIX. S'enfronta després, amb documentació inèdita, a les difícils relacions amb governadors i bisbes, marcades per les sospites d'anglofília i la censura cultural. Finalment, se

centra en les amistats i el reconeixement intel·lectual a través de l'alemany C. F. H. Lindemann, el nord-americà Charles Folsom i el mallorquí Josep de Togores i Sanglada, dels dos darrers dels quals ofereix en apèndix sengles cartes amb material poètic.

L'estudi de Miquel Àngel Limón estableix, en certa manera, un diàleg amb el punt de partida de l'anterior per tal com se centra en la cronística del poder a través de tres publicacions del 1784, 1789 i 1791 sobre naixements, proclamació i nomenament reials, que ens mostren el Ramis àulic, molt proper al que esperava d'ell el nou poder espanyol. Amb tot, l'objectiu primer de l'estudi és contribuir a clarificar la producció no literària de Joan Ramis tot evitant encabir-la *tout court* en el que seria historiografia. En aquest sentit, proposa una catalogació detallada que distingeixi clarament entre diferents modalitats més properes al periodisme que no a la historiografia.

Joan Pons Alzina, al seu torn, es mou dins aquesta òrbita ideològica, amb les contradiccions que va viure Joan Ramis durant la dominació espanyola setcentista i després de 1802. En el seu cas, incorpora un testimoni de primer ordre, el *Diari de Maó* de Joan Roca i Vinent, membre fundador com Joan Ramis de la Societat Maonesa, per extreure'n dades i analitzar «la percepció social de la classe dirigent en temps de canvi de sobirania». Dibuixa, primer, el perfil biogràfic del capità Roca i caracteritza el dietari per centrar-se en els quatre assentaments sobre Ramis que s'hi troben, a partir dels quals planteja aspectes clau de sociabilitat, indestriables de la hispanofília i l'anglofília a la Menorca borbònica setcentista i vuitcentista, que va substituir el domini colonial britànic d'enclavament militar per un règim patrimonial.

Pep Pelfort a «Hipòtesi de la connexió entre la Societat Maonesa i l'Encyclopaedia Britannica ofereix, sens dubte, una aportació de molt impacte per tal com l'anàlisi d'un manuscrit datat el 1782 de l'Arxiu Històric de Maó, al qual va accedir de manera atzarosa, li permet argumentar, amb tot el rigor documental i bibliogràfic, que està format per diferents entrades temàtiques en format bilingüe, que coincideixen amb les publicades després en diferents edicions de l'Enciclopèdia Britànica.

A més, la bibliografia emprada per a la seva redacció es basava en obres franceses presents a la Societat Maonesa, la qual hauria mantingut una continuïtat, malgrat que no se'n pogués deixar constància al seu registre. Així mateix, l'autor dona compte que en el procés de recerca ha pogut localitzar una altra Societat del 1765, sense comptar encara amb informació precisa. Fonamenta la hipòtesi objecte de l'estudi en l'anàlisi detallada de les connexions entre editors, compiladors o redactors de l'Enciclopèdia Britànica i membres de la Societat Maonesa, amb suficients relacions personals com per justificar la col·laboració en aquest àmbit. D'aquí que suggereixi l'obertura d'un nou paradigma pel que fa als il·lustrats menorquina, generadors i no només receptors de coneixement dins l'Europa de les Llums

Jaume Gomila Saura fa també una aportació inèdita per tal com converteix William Cronhelm, fins ara només un nom dels tres membres estrangers de la Societat Maonesa, en una personalitat de la qual ens ofereix les principals fites de la seva trajectòria i una primera aproximació a la lectura de la seva obra *Few people good Judges in Politics. An address to the People of England on Inequality, the main source of their happiness*, publicada a Anglaterra el 1799. En efecte, l'estudi ens permet tant resseguir la seva trajectòria —amb dades proporcionades per descendents de William Cronhelm i amb informació precisa de la seva actuació al setge del Castell de Sant Felip gràcies a C. F. H. Lindemann— com llegir textos traduïts al català de l'obra presentada i situada dins els paràmetres del conservadorisme il·lustrat.

Amb Valentí Valenciano es passa de les relacions de Joan Ramis amb membres de la Societat Maonesa a una altra de més tardana i epistolar: la mantinguda amb l'erudit caputxí mallorquí Lluís de Vilafranca del 1817 fins a la seva mort el 1819. Després d'oferir dades familiars i biogràfiques del menorquí i del mallorquí, estructura en tres parts l'anàlisi de les cartes de Lluís de Vilafranca, les úniques localitzades. Aquest epistolari, a falta de tants d'altres inexplorats, dona la mesura d'una relació feta d'amistat respectuosa i d'honestedat intel·lectual, fona-

mentada en la col·laboració més estreta pel que fa a la localització de dades i de llibres, de la recerca d'obres fins a l'estranger i de la lectura atenta i rigorosa que Lluís de Vilafranca feia de les obres enviades per Joan Ramis.

Els cinc darrers estudis mostren clarament la xarxa de relacions o de referents literaris, tot i que el primer de Rosa Gornés enllaça amb els anteriors dedicats a Joan Roca i Vinent i William Cronhlem per tal com estableix una relació entre Joan Ramis i Joan Soler derivada de la seva pertinença a la Societat Maonesa. Ens trobam també aquí amb una aportació destacada perquè *Safira*, la traducció en versos alexandrins del 1779 d'un text anglès en prosa publicat el 1712 a *The Spectator*, no ha vist publicats estudis, tot i la seva importància. L'autora, de manera molt exhaustiva, ressegueix els documents i les edicions; rastreja la història de *Safira* en tres tragèdies alemanyes i una francesa; s'enfronta a l'autoria del text original; ofereix les dades més destacades del traductor i, sobretot, fa una anàlisi detinguda de la traducció tant a nivell formal com de contingut, tot detectant-hi la influència de la *Lucrecia* de Joan Ramis.

Maria Paredes aprofundeix justament en la tragèdia ramisiana comparant-la amb un referent abans no estudiat, la *Lucrece* (1638) de Pierre du Ryer, amb l'objectiu d'analitzar la funció que adquireixen els conceptes de la *pudicitia* (el pudor) i l'honor a la llum de la raó il·lustrada, pel que això pugui significar, més enllà del coneixement de Joan Ramis de l'obra francesa, de punt d'inflexió en l'evolució del gènere tràgic català, similar al que suposà l'obra de l'autor francès siscentista. L'anàlisi tripartida de la *Lucrecia* clàssica, la de Pierre du Ryer i la de Ramis a l'entorn de la *pudicitia* permet a l'autora evidenciar que el caràcter capdavanter del tràgic francès en la redefinició del gènere s'acompleix també en el menorquí per la creació de la tragèdia neoclàssica en català «en què el missatge moral exigit al gènere s'interpreta sota la llum de la raó il·lustrada».

Josep Solervicens, al seu torn, s'enfronta a la darrera obra de la trilogia teatral ramisiana, *Rosaura o el més constant amor*, abordant una qüestió encara no tancada, la del model tragicòmic de Ramis, per qüestionar si es tracta d'una obra més deuto-

ra del Barroc o si, per contra, és clarament il·lustrada. Això el duu a analitzar, primer, l'obra i la reflexió teòrica de Diderot pel que signifiquen d'evolució de la tragèdia al segle XVIII, per centrar-se, finalment, en les obres de Goldoni i de Sedaine «moderament tràgiques (...) que inclouen un molt controlat component humorístic», dins el qual sí que trobaria el seu encaix l'obra ramisiana que combina els valors il·lustrats amb la presència del personatge 'graciós' de Vinblanc.

Bartomeu Obrador ofereix una anàlisi molt aprofundida de l'elegia llatina de Joan Ramis a la seva dona Joana Montanyés, publicada el 1792 i que interpreta horacianament com «el bastiment d'un monument literari», amb el consegüent ús del llatí. Després d'aturar-se en el fet que la seva dona sigui l'únic motiu poètic de caire personal a través de dos altres poemes en català i en castellà, que edita en l'apèndix juntament amb l'elegia, aborda la lectura de l'elegia ramisiana descobrint-ne tot el joc d'intertextualitats d'autors llatins (Catul, Ovidi, Properci, Marcial, Lucà i Sèneca) i deturant-se en les qüestions formals. D'aquí la valoració que en fa no només pel fet de ser la millor creació llatina de Joan Ramis sinó també pel de condensar «els diferents caires de la seva vida intel·lectual i personal».

Finalment, Cesc Esteve proposa també una lectura, en aquest cas del poema èpic *La Alonsiada*, des de la idea i la concepció de la poesia èpica a la Il·lustració. Partint del fet que el que singularitza aquesta obra ramisiana és l'extens aparat de notes històriques que acompanyen els tres cants del poema, aborda la reflexió sobre les relacions entre la ficció i la història en aquesta obra en particular i en l'èpica de la Il·lustració en general, centrant-se de manera especial en l'*Henriada* de Voltaire, que Ramis coneixia i amb la qual comparteix molts plantejaments. D'aquí que la historització que Ramis fa a *La Alonsiada* sigui plenament coherent amb la seva tasca historiogràfica i, alhora, amb «els moviments que Ramis va portar a terme a la seva maduresa, arran de les conseqüències polítiques i culturals que va comportar la incorporació de Menorca a la Corona espanyola».

D'aquesta manera, la conclusió final d'aquest estudi, que

tanca també el llibre, remet als inicials en què s'han plantejat els límits i les contradiccions de Ramis amb el canvi de sobirania de l'illa, fet que hem de relacionar amb la consegüent configuració d'un projecte historiogràfic, en castellà pel fet d'adreçar-lo a la comunitat culta hispànica i europea, amb la voluntat de reivindicar la trajectòria històrica de l'illa des de les coordenades del coneixement i la raó il·lustrada.

Així, *Joan Ramis i la xarxa de relacions il·lustrades* no només reclama la lectura de cada un dels estudis en els diferents àmbits biogràfic, ideològic, de relacions d'amistat i de cultura i d'obertura als referents literaris de l'Europa de la Il·lustració sinó que, a més, en propicia una altra de general per la xarxa interna de represa i matisació d'elements i de continguts entre els diferents autors. Gràcies a això els lectors podem establir lligams i diàlegs enriquidors, el resultat dels quals depassa les aportacions particulars i ens fa desitjar la biografia completa de Joan Ramis, amb el seguiment documentat de la seva trajectòria i la lectura aprofundida del conjunt de la seva obra. Tant de bo que aquest llibre hi contribueixi!

Josefina SALORD RIPOLL

DE L'AVI NEGOCIANT AL NET BURGÈS: L'ASCENDÈNCIA SOCIAL DE JOAN RAMIS I RAMIS

A la memòria d'Andreu Murillo

Al capítol dedicat a Joan Ramis dins el *Panorama crític de la literatura catalana. Edat Moderna* ja vaig assenyalar que el primer buit que plantejava la trajectòria de Joan Ramis era el referit a la seva ascendència social per tal com ens mancaven «dades i anàlisis prou rigoroses» sobre la seva «família d'origens comercials mallorquins» (Salord 2011, 518). En realitat, l'única referència amb què comptam és l'oferta, el 1919, per Francesc Hernández Sanz (1919, 51-52) a l'article de la *Revista de Menorca* «El Doctor Don Juan Ramis y Ramis», en què lliga, de manera novel·lesca, l'arribada per mar a Menorca del seu avi inquer Pere Ramis Amer amb Addaia com a possessió emblemàtica familiar:

Fue el Doctor Ramis de origen mallorquín. A principios del siglo XVIII, después de correr serio temporal, un buque de la matrícula de Mallorca, en el que viajaba don Pedro Ramis y Amer, descendiente de antigua y distinguida familia de Inca, abuelo materno de nuestro biografiado, entró en el puerto de Addaya. Debió de encantar al señor Ramis y Amer aquel terreno, para él hospitalario, cuando inmediatamente hizo gestiones para su adquisición; efectivamente muy en breve empezó a edificarse la casa predial de Addaya [Nota: Hoy de S'Hort des Lleó, a causa de haberse subdivi-

dido la finca] según se desprende de una lápida esculpida que aparece sobre su puerta de ingreso: *Esta fabrica se comensa lo any 1729 posseint la heretat el Sr. Pera Ramis*. Aquellos terrenos, antes improductivos, pantanosos e insalubres, fueron en breve convertidos en fertilísima huerta.

El contacte que el 2012 vaig establir amb el Sr. Gabriel Llambias Estivales em va permetre la localització d'un manuscrit de 154 pàgines, *Llibre de Alberans y Certificat de la deposició de mestre Pere Ramis Negociant*, que, gràcies a l'adquisició de tot el seu ric Fons Joan Ramis pel Consell Insular de Menorca, es pot consultar des del 2018 a l'Arxiu Històric de la Biblioteca Pública de Maó.¹ El llibre és d'una importància cabdal perquè, per primera vegada, disposam d'informació de primera mà que ens permet endinsar-nos en l'ascendència social de Joan Ramis per la via del seu avi matern, que era també oncle avi del seu pare Bartomeu Ramis Serra, fill de Joan Ramis Amer, germà de Pere Ramis i que va continuar vivint a Mallorca. El llibre, com veurem, permet il·luminar aspectes fins ara del tot desconeguts, per més que, com és d'esperar, planteja nous interrogants, que, en un futur, hauran de ser abordats no només des de la perspectiva de la història cultural sinó també, i especialment, de la història econòmica.

D'entrada, el llibre, iniciat el 1722 per Pere Ramis i continuat el 1743 per l'encara futur gendre Bartomeu Ramis, casat el 1744, permet ser llegit, i estructurat, en cinc grans àmbits: el primer és el familiar per tal com sogre i gendre aprofiten el llibre per deixar constància dels naixements de fills i filles; el segon remet a la casa de l'Arraval; el tercer es refereix a la possessió d'Addaia i de les vinyes; el quart deixa constància de l'activitat mercantil de Pere i Bartomeu Ramis, mentre que el cinquè evidencia l'activitat comercial i naviliera de Bartomeu Ramis empresa el 1744.

1. Vull agrair al Sr. Gabriel Llambias Estivales la cordialitat i les facilitats per a la consulta del llibre molt abans de ser dipositat a l'Arxiu Històric de la Biblioteca Pública de Maó, on ara és consultable a Altres arxius, Secció FR, Signatura FR C^a 5, Expedient 18.

ÍNDIX

PRESENTACIÓ	5
Josefina SALORD RIPOLL, De l'avi negociant al net burgès: l'ascendència social de Joan Ramis	13
Guillem SINTES ESPASA, El mestre i el deixeble: Joan Ramis i Ramis i Francesc Seguí Valls.....	41
Antoni-Joan PONS PONS, Joan Ramis i la repressió subtil: apunts biogràfics	75
Miquel Àngel LIMÓN PONS, Joan Ramis i la cronística del poder	117
Joan PONS ALZINA, Joan Ramis i Ramis al <i>Diari de Maó</i> de Joan Roca i Vinent: la percepció social de la classe dirigent en temps de canvis de sobirania.....	141
Pep PELFORT, Hipòtesi de la connexió entre la Societat Maonesa i l' <i>Encyclopaedia Britannica</i>	167
Jaume GOMILA SAURA, Joan Ramis i Ramis i William Cronhelm, entre <i>Lucrecia</i> (1769) i <i>Inequality</i> (1799)	199
Valentí VALENCIANO LÓPEZ, Sobre l'epistolari de Joan Ramis i Ramis i Lluís de Vilafranca (1817-1819).....	221

Rosa GORNÉS GOMIS, Joan Ramis i Joan Soler: <i>Lucrecia i Safira</i> . La influència de Joan Ramis en els primers il·lustrats menorquins	249
Maria PAREDES BAULIDA, <i>La pudicitia</i> de Lucrecia en la reflexió ètica de la tragèdia: de Pierre du Ryer a Joan Ramis	277
Josep SOLERVICENS, El model tragicòmic de Ramis: <i>Rosaura</i> : una tragicomèdia il·lustrada?	307
Bartomeu OBRADOR CURSACH, L'elegia llatina de Joan Ramis: el bastiment d'un monument literari . .	331
Cesc ESTEVE, La idea de la poesia èpica a la Il·lustració: una lectura de <i>La Alonsiada</i> de Joan Ramis	357

Joan Ramis i la xarxa de relacions il·lustrades pren el títol de les jornades de l'Institut Menorquí d'Estudis amb motiu de la commemoració del bicentenari de la mort de la personalitat de referència del grup il·lustrat menorquí i l'autor canònic de la literatura catalana setcentista. L'objectiu d'avançar en el coneixement de Joan Ramis, amb vista a una futura biografia, va dur a posar l'accent tant en les relacions personals i culturals ramisianes com en els referents historiogràfics i literaris de la seva obra. Així, s'aprofundeix, d'una banda, en la seva ascendència social; en l'impacte de l'etapa de la dominació espanyola (1782-1798); en l'amistat amb el seu deixeble Francesc Seguí Valls, l'alemany C. F. H. Lindemann, el nord-americà Charles Folsom i els mallorquins Lluís de Vilafranca i Josep de Togores; en la Societat Maonesa a través dels seus membres Joan Roca i Vinent, Joan Soler i Sans i William Cronhelm, així com en el paper que va poder jugar en la redacció de l'*Encyclopædia Britannica*. I, de l'altra, s'aporten nous referents per a la lectura de les obres teatrals *Lucrecia* i *Rosaura o el més constant amor*, l'elegia llatina a la seva dona Joana Montanyés i el poema èpic *La Alonsiada*.

Universitat
de les Illes Balears

Edicions
UIB

Publicacions de l'Abadia
de Montserrat

ISBN 978-84-9191-182-1

1 9 1 5 7

9 788491 911821